

مجموعه گزیده طنز در زمره آخرین بازمانده های قلم و طبع نکته‌سنج مرحوم ابوالفضل زربویی نصرآباداست. این مجموعه که با پژوهش و همراهی نسیم عرب امیری توسط انتشارات کتاب نیستان منتشر شده در تلاش است تا قدمت و سیره و شیوه طنزپردازى در ادبیات ایران را از دریچه نگاه خود بازخوانی و ثبت کند.

این مجموعه سراغ بررسی زندگی و ارانه خلاصه‌ای از آثار طنز

کتابی درباره شاعری که یک عمر از غذاها سرود

معرفی چند کتاب که جایزه جلال را به دست آوردند

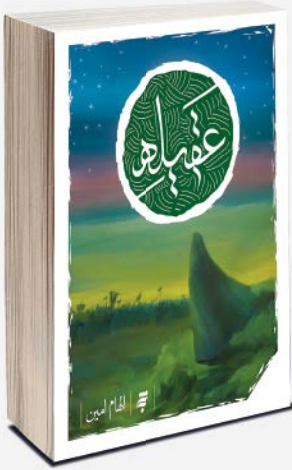
بسته‌پیشنهادی از جلال یانزدهم

جایزه جلال آل احمد در نخستین روز هفته جاری به کار خود پایان داد. همچنان که گفتیم این جایزه امسال هم نتوانست در بخش‌های مرتبط با ادبیات داستانی به انتخابی قطعی برسد و تنها به معرفی کتاب‌های شایسته تقدیر، بسنده کرد. ضمن این‌که هیأت علمی جایزه در بیانیه نهایی خود از کیفیت و مضمون آثار ادبیات داستانی به‌خصوص در بخش داستان کوتاه انتقاد کرد. شاید بحث درباره دلایل ضعفی که این روزها دامن ادبیات داستانی را گرفته، نیاز به وقت و حوصله بیشتری داشته باشد اما همزمان باید از رشد کمی و کیفی در بخش مستندنگاری هم حرف زد. در این مطلب قصد داریم درباره برخی کتاب‌هایی که در این دوره جایزه جلال به عنوان برگزیده یا شایسته تقدیر مطرح شده‌اند بنویسیم و شما را با دایل انتخاب این آثار و ویژگی‌های آنان آشنا کنیم.

روایتی از زندگی «عقیله»

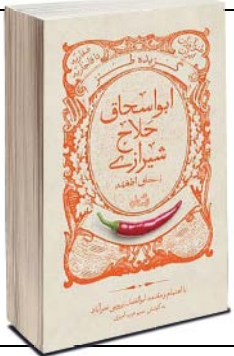
درباره زندگی حضرت زینب(س) مانند بسیاری از چهره‌های شاخص صدر اسلام اطلاعات و دانسته‌های اغلب ما محدود است. بیشتر ما درباره زندگی این بانوی بزرگوار در زمان حضور در کربلا به همراهی امام حسین (ع) و بعد از آن در زمان اسارت و خطبه‌های آتشین ایشان در شام و عراق، اطلاعاتی داریم اما درباره دیگر بخش‌های زندگی ایشان کمتر می‌دانیم. «عقیله» روایتی است از زندگی حضرت زینب(س) به قلم الهام امین که انتشارات به‌نشر وابسته به آستان قدس رضوی آن را منتشر کرده است. به‌نشر ازجمله ناشرانی است که اگرچه دفتر مرکزی آن در تهران نیست، در حوزه ادبیات و فرهنگ حضوری جدی و به‌خصوص کارنامه قابل دفاعی در ادبیات کودک و نوجوان دارد. این کتاب از نظر سبک روایت ویرگی‌های قابل ذکری دارد که احتمالا باعث می‌شود خیلی از خوانندگانی که به‌دانشن تاریخ‌اسلام علاقه دارند و از نثر خشک و بی‌حس و روح کتاب‌های رایج تاریخی خوش‌شان نمی‌آید، به خواندن این کتاب علاقه‌مند شوند. درباره نویسنده باید بگوییم که الهام امین از شاعران باسابقه شعر مشهد است. به همین دلیل تسلط خوبی بر کلمات دارد و نثرش هم رنگ و بویی شاعرانه به خود گرفته، مثلا نویسنده با حضرت زینب(س) سخن می‌گوید و حوادث زندگی آن حضرت را با خود ایشان در میان می‌گذارد و هنگامی که کتاب را می‌خوانیم، انگار در حال مخاطبه با حضرت هستیم. همان‌طور که گفتیم نثر نویسنده، رنگ و بوی شاعرانه‌ای دارد اما این به این معنا نیست که نویسنده از تخیل خود برای نوشتن داستان زندگی حضرت زینب(س) استفاده کرده، بلکه بر عکس کاملاً براساس اسناد و مدارک تاریخی پیش‌رفته است. به عبارت دیگر روش‌شناسی نویسنده در گردآوری اطلاعات کاملاً علمی و مبتنی بر داده‌های تاریخی و اسناداست اما درتدوین این داده‌ها و نگارش کتاب، از روش معمول و نثر بی‌حال و روح خلی از تاریخ‌نگاران استفاده نکرده است. به همین دلیل به‌نظر می‌رسد کتاب برای مطالعه جوانان به‌خصوص زنان و دختران جوانی که دوست دارند از فراز و نشیب‌ها و دوره‌های مختلف زندگی این بانوی بزرگ اطلاعات دقیق‌تر و بیشتری داشته باشند، بسیار سودمند است. شاید خیلی از شما بگویید معلوم است هر کتابی که به تاریخ می‌پردازد به اسناد تاریخی تکیه دارد و این مسأله چیز عجیبی نیست اما واقعیت این است که این حرف، در گفتن ساده است اما در عمل هزار مشکل برسر راه نوشتن آثار تاریخی قرار دارد؛ همین که نویسنده از میان اسناد و اطلاعات متفاوت و گاه متناقض، درست‌ترین روایت تاریخی را برگزیند و دانش تشخیص اسناد صحیح از اسناد کم‌اعتبار را داشته باشد، خود مسأله مهمی است. ضمن این‌که در میان کتاب‌هایی که در حوزه ادبیات دینی در کشور منتشر می‌شود، متأسفانه کتاب‌هایی با ضعف‌های شدید در پژوهش یا استنادات سست و ضعیف، کم نیست. فزازه‌ای از کتاب

عقیله را با هم بخوانیم: «به‌راستی تو کیستی که خداوند این نقطه از زمین - این خانه بهشتی - را منزلگاه تو ساخت؟ تو کیستی که توکلی را رادر آغوش بزرگان اهل بهشت دست به دست می‌شوی و بر رانوان برگزیدگان خدا از شمیم ملکوت سرمست؟ تو کیستی که همیزبان خردسالی‌ات سروران جوانان اهل بهشت‌ند و هم‌سخنان و هم‌سفرگانت، پاک‌پیتنان نیک‌سرسشت؟ تو زاده فاطمه‌ای که زهرا (س) بود چندان که برای اهل آسمان چون ستارگان به چشم اهل زمین می‌درخشید، تو زاده فاطمه‌ای که دردانه خداست و مثل هیچ کس نیست،»

جمال‌الدین ابواسحاق حلاج شیرازی رفته است، شاعری زیسته در قرن ۹ که ذوق و توان ادبش را صرف ستایش غذا و شرح دل انگیزی‌ها و جذابیت‌های انواع خوردنی و نوشیدنی‌های عصر خود کرده که در نوع خود بسیار بدیع و بی‌همتاست. او در این سیر و سلوک عاشقانه و طنازانه، بر سینه هیچ غذایی دست رد نگذاشته و آش‌ه و آش را همان اندازه عاشقانه ستوده که انواع کباب، بریانی، شیرینی‌جات

و ترشیجات را! ابواسحاق هدف خود را از نگارش این کتاب، تحریک اشتهای ابیای بشر عنوان کرده و از همین رهگذر است که توانسته نقشی بی‌بدیل در ثبت سنن و آداب و رسوم و آشپزی در بخش وسیعی از زمانه خود داشته باشد. این کتاب در ۱۱ بخش به بازخوانی موضوعی کتاب‌های برجای مانده از ابواسحاق پرداخته و سعی کرده گزیده‌ای جامع و کامل از آن پیش‌روی مخاطب قرار دهد.

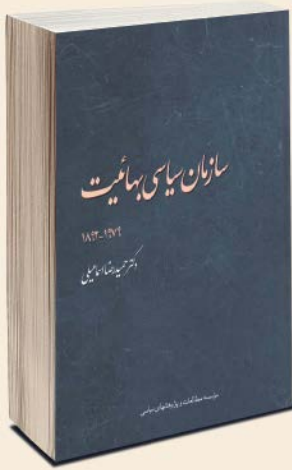

یک سازمان فرقه‌ای

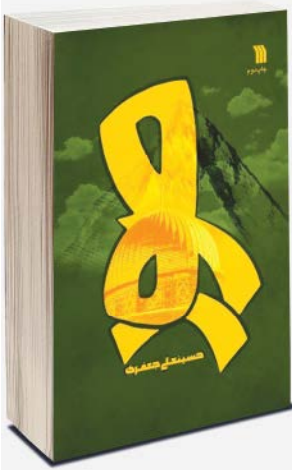
«سازمان سیاسی بهائیت» برگزیده جایزه جلال در بخش مستندنگاری بود و به نظر ما هم واقعا شایسته این جایزه. کتاب را دکتر حمیدرضا اسماعیلی نوشته است، یک کتاب قطور و پر از مطلب‌ها و گفته‌های تازه درباره بهائیت. نویسنده در این کتاب سعی کرده این تفکر رایج را که بهائیت یک دین یا یک گرایش مذهبی حتی یک گرایش مذهبی منحرف است، کنار بزند. در این کتاب می‌خوانیم که این فرقه برخلاف ظاهر دینی و مذهبی و تبلیغاتی که در این زمینه می‌کند، یک سازمان سیاسی است با همه ویژگی‌های آن. مانند هر سازمان سیاسی دیگری، هدف آن رسیدن به جایگاه قدرت است و از شیوه‌های مختلف از جمله جاسوسی، لابی‌گری در مراکز سیاسی بین‌المللی و بروپاگاندا، برای اقدام علیه حکومت ایران بهره‌برداری می‌کند. تفاوت نگاه نویسنده این کتاب با دیگر نویسندگانی که در این حوزه نوشته‌اند، اولین دلیل برای متفاوت بودن آن است. حمیدرضا اسماعیلی به جای این‌که سراغ موضوع تکراری انحرافات فکری و عقیدتی بهائیان برود، به ماجرای این دین ساختگی از منظر سیاسی و امنیتی نگریسته است. کتاب فصل دارد، از بابیت تا کالونی بهائیت، بهائیت جدید و تشکیل سازمان بهائیت، تحولات سازمانی شدن بهائیت در ایران پیش از تأسیس بیت‌العدل، سازمان سیاسی بهائیت پس از تأسیس بیت‌العدل، بهائیت یهود صهیونیسم و اسرائیل، بهائیت و حکومت پهلوی و نویسنده برخلاف بسیاری از محققان که در پژوهش‌هایی درباره بهائیت تمرکز خود را بر انگلیس قرار داده‌اند، معتقد است در شناخت بهائیت باید نقطه تمرکز صهیونیسم و آمریکا باشد. البته نویسنده برای این‌که نظریه خود را پیگیری و ثابت کند، به انشانویسی و بیان شعار و بیانیه نپرداخته است؛ بلکه با دقت و حوصله، آثار، مکتوب و اسناد فراوانی را خوانده است و سیر تشکیل این دین یا به قول خودش سازمان سیاسی را از پیش از تأسیس بررسی کرده است. همان‌طور که گفتیم در این کتاب به دیدگاه‌های تازه و زاویه دیدی جدید نسبت به بهائیت برمی‌خوریم و برخی کلیشه‌های ذهنی و گزاره‌های مسلم درباره این فرقه که در ذهن‌مان نشسته است با چالش روبه‌رو می‌شود، مثلا تاکید نویسنده بر این موضوع که بهائیت یک جریان انگلیسی نبود یا این‌که چرا روبویه در یک دوره از بهائیت حمایت کرد.

همان‌طور که گفتیم نویسنده در تمام پژوهش خود، به جای فحش دادن به فرقه بهائیان، با استفاده از اسناد ایده خود را درباره این فرقه پیش برده است، همان چیزی که از یک اثر علمی و تحقیقی انتظار داریم مثلاً برای نشان دادن میزان نفوذ بهائیان در دوره پهلوی از اسناد حکومت پهلوی یا خاطرات کارگزاران این رژیم بهره برده است. بخشی از کتاب که نویسنده به ارتباطات تاریخی و وسیع میان بهائیان و شبکه یهود پرداخته است، دارای اطلاعاتی

تازه و جذاب است که برای همه دوستداران و پژوهشگران تاریخ معاصر خواندنی است و نشان می‌دهد رهبران بهایی چند دهه پیش از تشکیل اسرائیل با حامیان آن در ارتباط بوده و گروه زیادی از سران صهیونیسم حامی بهایی‌ها بوده‌اند و اتفاقاً بهائیت از طرف خاندان‌های یهودی بیشتر مورد توجه قرار گرفت تا مسیحیان. همچنین از مطالب تاریخی و تحلیلی جالبی که در این کتاب می‌توانید بخوانید نقش بهائیان در جنگ‌های اسرائیل علیه مسلمانان، اختلافات درونی سازمان بهائیت و تحلیل ایده راهبرد سرزمینی در بین بهائیان است که قبلاً در کمتر کتابی به آنها اشاره شده است.

عیاض رنگ زدی؟ ابو‌خالد گفت جواب نداده و نالید؛ مگر این خط و خطوط راه می‌دهند؟ می‌گوید تماس با مشترک موردنظر امکان‌پذیر نمی‌باشد و از سکو پایین آمد و راه افتاد سمت نور، نور عا‌ک‌رد به جان عیاض و سربای‌های شوهرش را برانداز کرد. می‌خوای بروی نماز جمعه؟ می‌دانی و می‌پرسی؟ می‌ترسم... می‌ترسم بلایی سرت بیاید. من عمرم را کرده‌ام و... تا عیاض را داماد نکردی و سپیر عیاض را ندیدی حق نداری حالا بغض نکن. مگر دست من است؟»

جشنواره

در نقد شعر ضعف داریم

رضا اسماعیلی، دبیر علمی هفدهمین دوره جشنواره بین‌المللی شعر فجر با اشاره به افزایش ۴۰ درصدی آثار ارسالی به این جشنواره نسبت به دوره گذشته، از برنامه‌ریزی برای اتمام مراحل داوری تا دهم بهمن ماه خبر داد. رضا اسماعیلی گفت: در هریک از بخش‌های پنج‌گانه شعر کلاسیک، شعر نو (نیمایی و سپید)، شعر محاوره، کودک و نوجوان و درباره شعر (پژوهش‌های حوزه شعر) دواثر به عنوان برگزیده نهایی منتخب و معرفی می‌شود. این مراسم (اختتامیه) نیمه دوم بهمن برگزار خواهد شد.

وی با اشاره به ارسال بیش از ۳۱۰۰ عنوان کتاب به دبیرخانه و رشد ۴۰ درصدی آثار نسبت به دوره قبل گفت: باید اعتراف کنیم یا وجود استقبال مطلوب شاعران، در حوزه نقد و پژوهش شعر به نقطه مطلوب نرسیده‌ایم. در این بخش حجم کتاب‌های تولیدی محدود است که یکی از دلایل بروز این مشکل را می‌توان نبود جلسات و کارگاه‌های نقد شعر عنوان کرد. وی همچنین از برگزاری محفل شعر نو و محافل شعر در استان‌های لرستان و خراسان رضوی خبر داد./ایبنا

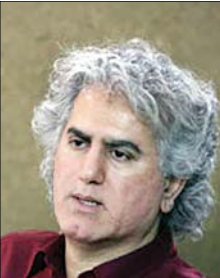
مجموعه داستانی کوتاه با صدای نویسنده

کتاب صوتی «شعر به انتظار تو» مجموعه داستان کوتاه به قلم و خوانش علی‌مؤذنی ازسوی انتشارات نیستان منتشر شده است.

به گزارش جام‌جم، این مجموعه با مضامین دفاع مقدس، آیینی و اجتماعی است. انتخاب سوزه‌های جذاب و منظره‌های بدیع، شناخت و تسلط نسبت به عناصر داستان، نثر روان و صمیمی و تأثیرگذار و دیالوگ‌های محکم و حساب شده مجموعه عواملی است که به داستان‌های علی مؤذنی ویرگی خاص و منحصربه‌فرد بخشیده است.

سید مهدی شجاعی در مقام ناشر کتاب، درباره این نویسنده می‌نویسد: «علی مؤذنی یکی از برجسته‌ترین داستان‌نویسان ایرانی است. انتخاب سوزه‌های جذاب و منظره‌های بدیع، شناخت و تسلط نسبت به عناصر داستان، نثر روان و صمیمی و تأثیرگذار و دیالوگ‌های محکم و حساب شده به داستان‌های علی مؤذنی ویرگی خاص و منحصربه‌فرد بخشیده است.»

انتشارات نیستان این کتاب صوتی را به مدت ۲ ساعت و ۴۶ دقیقه به قیمت ۲۸ هزار تومان منتشر و روانه بازار نشر کرده است.

پژوهنده شاهنامه ۲۴ ساله شد

امروز سالروز تولد میرجلال‌الدین کزازی شاعر، مترجم، پژوهشگر و استاد دانشگاه است که به‌خصوص با پژوهش‌های ارزشمندش درباره شاهنامه و فردوسی نزد دوستداران ادب فارسی شهره است. او که با زبان‌های اسپانیایی، آلمانی و انگلیسی نیز آشناست در چندین سخنرانی در همایش‌های علمی و فرهنگی جهان، عقلت ایران و ادبیات آن را برای مخاطبان خارجی بازگو کرده است. دکتر کزازی که امروز وارد هفتاد و چهارمین سال زندگی خود می‌شود، در این عکس این‌را که سال ۹۵ در مراسم بزرگداشت وی در کرمانشاه، زادگاهش برگزار شد به تصویر می‌زای خود واکنش نشان داده است.

جام جم

ادبیات

۱۱

چهارشنبه ۲۸ دی ۱۴۰۱ شماره ۶۴۱۰

ایستگاه نقد

یک رمان قابل احترام

درباره «صور سکوت»

نوشته محمد قائم‌خانی

رمان «صور سکوت» نوشته محمد قائم‌خانی از آثاری است که سال گذشته منتشر شده و امسال

توانسته است تا مرحله نهایی جایزه جلال آل احمد بالا بیاید. این کتاب که حاصل سال‌ها تلاش و ممارست نویسنده‌ای جوان است، خود به تنهایی یک پروژه سنگین محسوب می‌شود. معمولاً نویسندگان راحت‌طلب ترجیح می‌دهند برای سوزه سراغ موضوعاتی بروند که بشود به‌سادگی آنها را جمع و جور کرد، با شخصیت‌هایی محدود، مکان‌هایی آشنا و بدون پیچیدگی و زبانی که به زبان متداول امروز نزدیک است اما نویسندگانی هستند که همه چیز را برای خود سخت می‌کنند و ترجیح می‌دهند این ریسک را به جان بخرند و در دل خطر بروند. داستان کتاب در دورانی تاریخی یعنی در زمانه صدر اسلام می‌گذرد. به همین دلیل خود مسأله زمان، مشکلات و محدودیت‌هایی را برای نویسنده ایجاد کرده است.

نویسنده‌ای که قرار است درباره یک رمان تاریخی دور نویسند برای نگارش داستان‌ش نیاز به تحقیق گسترده‌ای دارد، چراکه ساختن درست و بدون عیب و نقص جهان داستان با ریزه‌کاری‌های فراوان آن‌اعم از زبان، جزئیات مربوط به لباس، پوشاک، سبک زندگی، معماری و خلاصه همه چیزهایی که لازم است دررمان به آنها پرداخت، کاری سخت‌وستگین‌است و اگر نویسنده‌ای فقط به اندوخته‌های ذهنی خود متکی باشد، در خورشتان در روایتش از دوران تاریخی گذشته بیرون خواهد زد. گاهی برای فقط یک سطر داستان، نویسنده باید چند ساعت مطالعه و مدارک، اسناد و کتب مختلفی را مرور کند تا بتواند به اطلاعات مورد نیاز خود دست یابد و این کار وقتی با رمانی ۴۴۰ صفحه‌ای روبه‌رو هستیم، بسیار سخت‌تر می‌شود. این سختی وقتی دو چندان می‌شود که بدانید نویسنده، روایت خود را در چند جغرافیای متفاوت روایت کرده است، در خورشتان در اواخر دوران سلسله ساسانیان، در شام و حجاز در دوران خلافت عثمان، به همین دلیل تنوع و تفاوت میان این مکان‌های جغرافیایی و شخصیت‌هایی که هر کدام دارای مذهبی هستند به‌خصوص اهمیت نشان دادن تفاوت‌های میان یهودیان و مسلمانان در پیشبرد خط داستانی، کار را سخت‌تر هم کرده است. از سوی دیگر، تعدد شخصیت‌ها در این رمان باعث شده، نویسنده کار سختی داشته باشد. انصاف باید داد و گفت نویسنده توانسته برای هر کدام از شخصیت‌های داستانش شناسنامه‌ای مشخص تعریف کند و هیچ‌کدام از آنها در حد یک تیپ کلی متوقف نشده‌اند و نویسنده با حوصله، آنها را آفریده و بال و پر داده است. نقطه قوت رمان سورسکوت، این است که نویسنده دغدغه‌مند سراغ داستان‌ش رفته است. خیلی از آثار ادبی که این روزها می‌خوانیم، هدف اصلی شان فقط سرگرم‌سازی مخاطب است. البته سرگرم کردن مخاطب، حداقل انتظاری است که از یک اثر ادبی توقع داریم اما توقف در همین حد، سطح اثر را پایین نگه می‌دارد. در این رمان، نویسنده به سؤالاتی اساسی پرداخته است. گرچه کار یک نویسنده این نیست که به همه سؤالات مخاطبانش پاسخ دهد اما قائم‌خانی برای مخاطبانش پرسش‌های جدید و مهمی مطرح می‌کند. این سؤال مهم شاید به ذهن خیلی از ما رسیده باشد که مگر نمی‌گوییم پیامبران اولوالعزم، ظهور پیامبر پس از خود به‌خصوص ظهور حضرت محمد(ص) را به‌صورت دقیق و با نشانه‌های فراوان مژده داده بودند، چرا پیروان شان هنگام ظهور پیامبر موعود، از پذیرش دعوت آن پیامبر سرباز زدند؟ مگر در ادیان یهود و مسیحیت درباره پیامبر اسلام و ظهورش از سرزمین حجاز، سخن و نشانه کم بود که یهود و نصارا پس از بعثت پیامبر(ص) انواع و اقسام دشمنی‌ها و عهدشکنی‌ها را بر حق اسلام و پیامبرش روا داشتند و با تنبیه قرآن روبه‌رو شدند. نویسنده صور سکوت کوشیده به این سؤال بنیادین و مهم پاسخ گوید. به همین دلیل است که خواندن این رمان قطور اما خواندنی‌را به شما توصیه می‌کنیم.

قاب

